

Poštovani,

Povodom javnih konsultacija, objavljenih na veb prezentaciji Regulatornog tela za elektronske komunikacije i poštanske usluge (u daljem tekstu: Regulator) dana 1.2.2024. godine, CETIN d.o.o. Beograd-Novi Beograd (u daljem tekstu: CETIN) blagovremeno dostavlja svoje komentare na Nacrt pravilnika o načinu i uslovima zajedničkog korišćenja elektronske komunikacione mreže, pripadajućih sredstava i nepokretnosti, stepenu raspoloživosti slobodnog prostora i osnovnim elementima ugovora o zajedničkom korišćenju (u daljem tekstu: Nacrt pravilnika).

CETIN ima tri generalna komentara na Nacrt pravilnika:

- 1.** Nacrtom pravilnika se reguliše zajedničko korišćenje telekomunikacione infrastrukture u skladu sa stanjem na tržištu pre 1. 7. 2020. godine.

U poslednjih tri godine je došlo do promena na tržištu elektronskih komunikacija tako da se odvojilo veleprodajno tržište aktivne i pasivne infrastrukture, pa tako CETIN poseduje aktivnu i pasivnu infrastrukturu u pristupnoj mreži, Eurotelesites poseduje pasivnu infrastrukturu za pristupnu mrežu, a Skytowers, JP Emisiona tehnika i veze, Roaming towers i drugi poseduju antenske stubove. Posledica ovoga je veća konkurencija u veleprodajnim uslugama pristupa i značajno smanjenje vertikalne integracije veleprodajnih i maloprodajnih usluga.

- 2.** Nacrt pravilnika nije na adekvatan način usklađen sa Direktivom 2014/61/EU o merama za smanjenje troškova postavljanja elektronskih komunikacionih mreža visokog kapaciteta¹ (u daljem tekstu: BCRD), odnosno predlogom Uredbe o gigabitnoj infrastrukturi² (u daljem tekstu: GIA) koji EU treba da usvoji ove godine. Ovde bismo istakli dve važne stvari:

a) uključivanje u obaveze pristupa i imalaca infrastrukture koji se ne smatraju operatorima elektronskih komunikacija, a čiji objekti i infrastruktura mogu poslužiti za postavljanje elektronske komunikacione opreme.

b) iz regulacije se isključuje deljenje, odnosno zajedničko korišćenje neosvetljenih optičkih vlakana (dark fiber) i delova vodovodne mreže koji se koriste za snabdevanje vodom za piće.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32014L0061>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0094>

3. Predlažemo da u tekstu Nacrta pravilnika reči **“omogući zajedničko korišćenje”** zamene rečima **„da mu pruži uslugu pristupa po komercijalnim uslovima“**.

Predloženom izmenom bi se istakla činjenica da se predmet pravilnika odnosi na pružanje komercijalne usluge operatoru.

CETIN ističe sledeće pojedinačne komentare:

1. Smatramo da je potrebno uskladiti **član 1. Nacrta pravilnika** treba sa članom 55. ZEK-a, sa ciljem da predmet pravilnika bude precizno određen.

Predlog izmene: „Ovim pravilnikom bliže se propisuje način i uslovi zajedničkog korišćenja, uključujući i fizičku kolokaciju, elemenata elektronski komunikacione mreže, pripadajućih sredstava, **kao i** nepokretnosti za čije korišćenje je drugi operator ili treće lice zasnovao pravo službenosti ili nepokretnosti koja je pribavljena u postupku eksproprijacije, odnosno kada novu elektronsku komunikacionu mrežu i pripadajuća sredstva nije moguće izgraditi ili postaviti bez štetnih posledica po životnu sredinu, javnu bezbednost, realizaciju prostornih planova ili očuvanje kulturnih dobara, stepen raspoloživosti slobodnog prostora i osnovni elementi ugovora o zajedničkom korišćenju.“.

2. Potrebno je dopuniti **član 2, stav 1. tačka 7) Nacrta pravilnika**, tj. potrebno je dopuniti definiciju nepokretnosti u smislu BCRD-a na način da uključuje pasivnu fizičku infrastrukturu trećih lica, koja je pogodna za postavljanje elemenata elektronskih komunikacionih mreža visoke brzine, kao što je energetska, gasna, vodovodna, kanalizaciona i toplovodna infrastruktura, kao i fizičku infrastrukturu namenjenju za odvijanje železničkog, drumskog, rečnog i vazdušnog saobraćaja.

Predlog izmene: „Nepokretnost u smislu ovog Nacrta pravilnika je zemljište za čije korišćenje je ustanovljeno pravo službenosti ili zemljište koje je pribavljeno u postupku eksproprijacije radi izgradnje i postavljanja elektronske komunikacione mreže i pripadajućih sredstava, kao i pasivna fizička infrastruktura trećih lica pogodna za postavljanje elemenata elektronskih komunikacionih mreža (energetska, gasna, vodovodna, kanalizaciona, toplovodna i fizička infrastruktura namenjena za odvijanje železničkog, drumskog, rečnog i vazdušnog saobraćaja).“.

Obrazloženje: Nacrtom pravilnika je propisano da je nepokretnost u smislu ovog Nacrta pravilnika **zemljište** za čije korišćenje je ustanovljeno pravo službenosti ili zemljište koje je pribavljeno u postupku eksproprijacije radi izgradnje i postavljanja elektronske komunikacione mreže i pripadajućih sredstava.

U skladu sa BCRD treća lica imaju obaveze pružanja usluge pristupa na svojoj infrastrukturi i objektima (član 2. stav 1.). U skladu sa navedenim, potrebno je proširiti definiciju

nepokretnosti tako da se ne odnosi samo na zemljište već i na objekte tako da obuhvata pasivnu fizičku infrastrukturu trećih lica.

- 3.** Potrebno je dopuniti **član 2.** na način da se **definiše pojam opreme**, kao i **pojmovi aktivne i pasivne infrastrukture u smislu ovog Nacrta pravilnika.**

Obrazloženje: Odredbom člana 4. stav 1. tačka 15) Zakona o elektronskim komunikacijama (u daljem tekstu: ZEK), definisana je elektronska komunikaciona **oprema** na uopšten način, kao oprema koja se upotrebljava za obavljanje delatnosti elektronskih komunikacija, a Nacrtom pravilnika oprema nije ni definisana. Takođe, Nacrtom pravilnika nije definisana ni aktivna niti pasivna infrastruktura.

S druge strane, veoma precizno se definiše pojam „pripadajuća sredstva“. Naime, odredbom člana 4. stav 1. tačka 67) ZEK-a, koja je u skladu sa odredbom člana 2. stav 1. tačka (10) EECC-a, propisano je da pripadajuća sredstva obuhvataju povezane usluge, linijsku i drugu fizičku infrastrukturu, kao i druga sredstva ili elemente povezane sa elektronskom komunikacionom mrežom ili elektronskom komunikacionom uslugom, koji omogućavaju ili podržavaju pružanje usluga putem te mreže ili usluge, ili se mogu iskoristiti u te svrhe, uključujući, između ostalog, zgrade ili ulaze u zgrade, kablovsku kanalizaciju i komunikacione instalacije u zgradama, antene, tornjeve i druge potporne objekte, kablovske cevi i kanale, stubove, okna i razvodne ormare.

Dopunom člana 2. bi se razgraničili pojmovi infrastrukture (aktivne i pasivne), opreme i pripadajućih sredstava.

- 4.** Potrebno je da se dopuni član **2. stav 1. tačka 9) Nacrta pravilnika** na način da se proširi definicija trećeg lica u skladu sa BCRD, tj. da je treće lice i lice koje nije operator elektronskih komunikacija i koje je dužno da na razuman zahtev operatora elektronskih komunikacija da na korišćenje fizičku infrastrukturu koja je pogodna za postavljanje elemenata elektronskih komunikacionih mreža (kao što je energetska, gasna, vodovodna, kanalizaciona i toplovodna infrastruktura, kao i fizičku infrastrukturu namenjenu za odvijanje železničkog, drumskog, rečnog i vazdušnog saobraćaja.

Obrazloženje: Treće lice u smislu Nacrta pravilnika je vlasnik, odnosno imalac prava raspolaganja, odnosno korišćenja pripadajućih sredstava i nepokretnosti, izuzev lica koje je vlasnik instalacija i kablova, odnosno pripadajućih sredstava u zgradi i za koje ne pruža usluge korišćenja elektronskih komunikacionih mreža.

Po ZEK-u se pripadajuća sredstva definišu samo u kontekstu elektronskih komunikacija, a ideja je da treća lica mogu da koriste i infrastrukturu koja to nije.

Ukoliko naš predlog za izmenu definicije nepokretnosti bude prihvaćen i definicija trećeg lica će biti potpuna.

5. Potrebno je izmeniti član 3. stav 1. Nacrta pravilnika na način da bude jasno da je reč o pružanju komercijalne usluge operatoru.

Predlog izmene: „Operator ili treće lice je u obavezi da drugom operatoru **pruži uslugu** zajedničkog korišćenja fizičke infrastrukture **po tržišnim uslovima**, ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) postojanje tehničkih uslova i raspoloživih kapaciteta predmetne fizičke infrastrukture i
- 2) da zajedničko korišćenje ne izaziva smetnje u radu drugih elektronskih komunikacionih mreža, pripadajućih sredstava, elektronske komunikacione odnosno druge opreme trećeg lica.“

Obrazloženje: Predlažemo da se preformuliše tako da bude jasno da je reč o komercijalnoj usluzi i da obuhvata i drugu fizičku infrastrukturu, koja je definisana BCRD-om, a ne samo pripadajuća sredstava operatora elektronskih komunikacija kako je definisano ZEK-om.

6. Takođe, potrebno je izmeniti **član 3. stav 2.** Nacrta pravilnika na način da se izostavi dostavljanje odgovarajućeg dokaza da novu elektronsku komunikacionu mrežu i pripadajuća sredstva nije moguće izgraditi ili postaviti bez štetnih posledica po životnu sredinu, javnu bezbednost, realizaciju prostornih planova ili očuvanje kulturnih dobara, stepen raspoloživosti slobodnog prostora i osnovni elementi ugovora o zajedničkom korišćenju.

Predlog izmene: “Kada novu elektronsku komunikacionu mrežu i pripadajuća sredstva nije moguće izgraditi ili postaviti bez štetnih posledica po životnu sredinu, javnu bezbednost, realizaciju prostornih planova ili očuvanje kulturnih dobara i kada su ispunjeni uslovi iz stava člana 3, operator ili treće lice je u obavezi da mu omogući zahtevano zajedničko korišćenje.“

Obrazloženje: Imajući u vidu da je zahtevanje usluge pristupa moguće jednako na osnovu člana 3. stav 1. kao i na osnovu člana 3. stav 2, ukoliko su ispunjeni uslovi iz stava 1. tog člana, necelishodno je zahtevanje dostavljanja dokaza u drugom slučaju, jer se će se operatori pozivati samo na stav 1.

7. Potrebno je dopuniti **član 7. Nacrta pravilnika** na način da se **doda stav 2.** kojim će se precizirati koje uslove je potrebno ispuniti da bi se omogućili proširenje i dogradnja postojeće kanalizacije.

Predlog dopune: "Ukoliko su ispunjeni tehnički uslovi, imalac kablovske kanalizacije neće uskratiti saglasnost operatoru da o svom trošku proširi postojeću, odnosno dogradi nepostojeću kanalizaciju."

8. **Odredbom člana 10. Nacrta Pravilnika** propisano je da operator podnosi pisani zahtev za zajedničko korišćenje kablovske kanalizacije operatoru imaocu kablovske kanalizacije.

Predlažimo da se razmotri usklađivanje ove odredbe Nacrta pravilnika sa članom 7. stav 2. BCRD-a kojom se definiše jedinstvena tačka za pristup informacijama - *Single Information Point*.

Takođe, **odredbom člana 10. stav 7.** propisano je da operator kome je podnet zahtev za zajedničko korišćenje na osnovu člana 3. stav 1. ovog pravilnika, u roku od **20 dana** od dana prijema urednog zahteva, dostavlja operatoru podnosiocu zahteva potrebne podatke o trasama kablovske kanalizacije i kablovskim oknima i njihovoj zauzetosti. U slučaju da je zahtev za zajedničko korišćenje podnet na osnovu člana 3. stav 2. ovog pravilnika navedeni rok iz ovog stava je **10 dana** od dana prijema urednog zahteva od strane operatora podnosioca. Operator dostavlja podatke za najpovoljniju (najkraću) trasu i ukoliko za istu nema tehničkih uslova, dužan je da operatoru koji je zahtevao zajedničko korišćenje ponudi alternativnu trasu.

Predlog izmene: „Operator kome je podnet zahtev za zajedničko korišćenje na osnovu člana 3. stav 1. ovog pravilnika, u roku **od 20 dana** od dana prijema urednog zahteva, dostavlja operatoru podnosiocu zahteva potrebne podatke o trasama kablovske kanalizacije i kablovskim oknima i njihovoj zauzetosti. U slučaju da je zahtev za zajedničko korišćenje podnet na osnovu člana 3. stav 2. ovog pravilnika navedeni rok iz ovog stava je **20 dana** od dana prijema urednog zahteva od strane operatora podnosioca. Operator dostavlja podatke za najpovoljniju (najkraću) trasu i ukoliko za istu nema tehničkih uslova, dužan je da operatoru koji je zahtevao zajedničko korišćenje ponudi alternativnu trasu.“

Obrazloženje: Potrebno je propisati iste rokove u oba slučaja ili eventualno produžiti rok u slučaju iz člana 3. stav 2. naročito ako se ne prihvati naš predlog brisanja obaveze dostavljanja dokaza o tome da novu elektronsku komunikacionu mrežu i pripadajuća sredstva nije moguće izgraditi ili postaviti bez štetnih posledica po životnu sredinu, javnu bezbednost, realizaciju prostornih planova ili očuvanje kulturnih dobara.

Takođe, ukoliko se izbriše obaveza dostavljanja dokaza jednostavnije je imati jedinstven rok, za implementaciju informacionog sistema i praćenje.

- 9.** Potrebno je izmeniti i dopuni **odredbu člana 9. stav 2. Nacrta pravilnika**, kojom je propisano da kablovi moraju imati oznaku koja sadrži podatke o tipu kabla, operatoru i /ili vlasniku kabla, datumu polaganja i oznaku (naziv) kabla koju mu je operator i /ili vlasnik dodelio, i pod kojom oznakom se u tehničkoj dokumentaciji čuvaju sve informacije o tom kablju.

Predlog izmene: „Kablovi koji su položeni pre početka primene ovog pravilnika moraju imati oznaku koja sadrži podatke o tipu kabla, operatoru i /ili vlasniku kabla, **godinu** polaganja i oznaku (naziv) kabla koju mu je operator i /ili vlasnik dodelio, i pod kojom oznakom se u tehničkoj dokumentaciji čuvaju sve informacije o tom kablju.“.

Kablovi koji su položeni nakon početka primene ovog pravilnika moraju imati oznaku koja sadrži podatke o tipu kabla, operatoru i /ili vlasniku kabla, **datum** polaganja i oznaku (naziv) kabla koju mu je operator i /ili vlasnik dodelio, i pod kojom oznakom se u tehničkoj dokumentaciji čuvaju sve informacije o tom kablju.“.

Obrazloženje: Nacrtom Pravilnika je propisano da oznaka treba da sadrži datum, što znači dan, mesec i godinu polaganja. Nametanje obaveze operatorima i/ili vlasnicima kablova da retroaktivno obeležavaju kablove na ovaj način predstavlja veliko opterećenje. Zato predlažemo da ova obaveza važi samo profuturo, tj. da se odnosi na obeležavanje kablova koji su postavljeni nakon početka primene ovog pravilnika.

- 10.** Potrebno je izmeniti odredbu **člana 10. stav 11**, kojim je propisano da ukoliko je zahtev prihvaćen, operator koji je zahtevao zajedničko korišćenje je dužan da se izjasni o predlogu tehničkih uslova za zajedničko korišćenje, u roku od sedam dana od dana prijema odgovora na zahtev. U slučaju da se operator koji je zahtevao zajedničko korišćenje ne izjasni o predlogu tehničkih uslova u ostavljenom roku, smatra se da je prihvatio predlog tehničkih uslova.

Pozdravljamo rešenje o definisanju prećutne saglasnosti na tehničke uslove, s tim što predlažemo da iz praktičnih razloga rok bude duplo duži od prvobitno predloženog.

- 11.** Predlažemo da se briše **odredba člana 14. stav 2. tačka 5) podtačka (2) Nacrta pravilnika, kojom je** propisano je da zahtev za zajedničko korišćenje antenskog stuba treba da sadrži idejno rešenje koje sadrži posebne zahteve za prenosnim kapacitetima sa predlogom rešenja.

Obrazloženje: Prenosni kapaciteti nisu od značaja za samu uslugu kolokacije i najčešće se ne kupuju od vlasnika stubova, već se ugovaraju sa trećim licima posebnim ugovorima. Neprihvatljivo je da se komercijalni uslovi ugovora o kapacitetima dele sa trećim licima koja nisu ugovorne strane.

Odredbom člana 14. stav 3. propisana je shodna primena odredaba čl. 10. do 13. koji uređuju postupak po zahtevu za zajedničko korišćenje kablovska kanalizacije na postupak po zahtevu za zajedničko korišćenje antenskog stuba.

Smatramo da je neophodno da se Nacrtom pravilnika posebno uredi postupak za zajedničko korišćenje antenskog stuba iz razloga što se u praksi razlikuje od postupka po zahtevu za zajedničko korišćenje kablovska kanalizacije.

Zakon o planiranju i izgradnji ("Sl. Glasnik RS", br. 72/2009, 81/2009 – isp... i 62/2023, u daljem tekstu: Zakon o planiranju i izgradnji) na različit način uređuje postupak izgradnje antenskih nosača na objektima i postupak koji se odnosi telekomunikacione tornjeve i na kablovsku kanalizaciju.

Antenski nosači na objektima se grade u skladu sa članom 144. Zakona o planiranju i izgradnji i članom 2. stav 1. tačka 10) Pravilnika o posebnoj vrsti objekata i posebnoj vrsti radova za koje nije potrebno pribavljati akt nadležnog organa, kao i vrsti objekata koji se grade, odnosno vrsti radova koji se izvode, na osnovu rešenja o odobrenju za izvođenje radova, kao i o obimu, sadržaju i kontroli tehničke dokumentacije koja se prilaže uz zahtev i postupku koji nadležni organ sprovodi („Službeni glasnik RS”, br. 87/23 i 16/24, u daljem tekstu: Pravilnik).

Konkretno, članom 2. stav 1. tačka 10) Pravilnika propisano je da su posebne vrste objekata i posebne vrste radova, za koje nije potrebno pribavljati akt nadležnog organa, nosači antena sa antenama na postojećim zgradama, putevima, infrastrukturi i kontejnerima elektronskih komunikacija, kao i tipski kabineti baznih stanica na odgovarajućim nosačima.

S druge strane, telekomunikacioni tornjevi i kablovska kanalizacija se grade u skladu sa članom 145. Zakona o planiranju i izgradnji i članom 4. stav 2. tačka 22) Pravilnika.

12. Imajući u vidu postojeću situaciju na tržištu, potrebno je izmeniti odredbu člana 17. Nacrta pravilnika, kojom je propisano da operator podnosi zahtev za zajedničko korišćenje nepokretnosti drugom operatoru ili trećem licu **koje isključivo za svoje potrebe** gradi ili postavlja elektronsku komunikacionu mrežu i pripadajuća sredstva na nepokretnosti.

Predlog izmene: „Operator podnosi zahtev za zajedničko korišćenje nepokretnosti drugom operatoru ili trećem licu koje gradi ili postavlja elektronsku komunikacionu mrežu i pripadajuća sredstva na nepokretnosti.“.

Obrazloženje: Nije jasan razlog zbog kojeg se zahteva da operator ili treće lice koje pruža uslugu zajedničkog korišćenja, odnosno kolokacije, mrežu i pripadajuća sredstva gradi, odnosno postavlja isključivo za svoje potrebe, naročito imajući u vidu razvoj tržišta mrežnih operatora, a naročito towerCo-s, koji isključivo grade stubove radi iznajmljivanja operatorima.

CETIN aktivnu i pasivnu mrežu gradi za operatore koji pružaju maloprodajne usluge po principu NaaS i laaS, a ne isključivo za svoje potrebe.

Zahvaljujemo se na pažljivom razmatranju predloženih sugestija i komentara na Nacrt pravilnika i stojimo na raspolaganju za sve dodatne informacije.

Srdačno,
CETIN